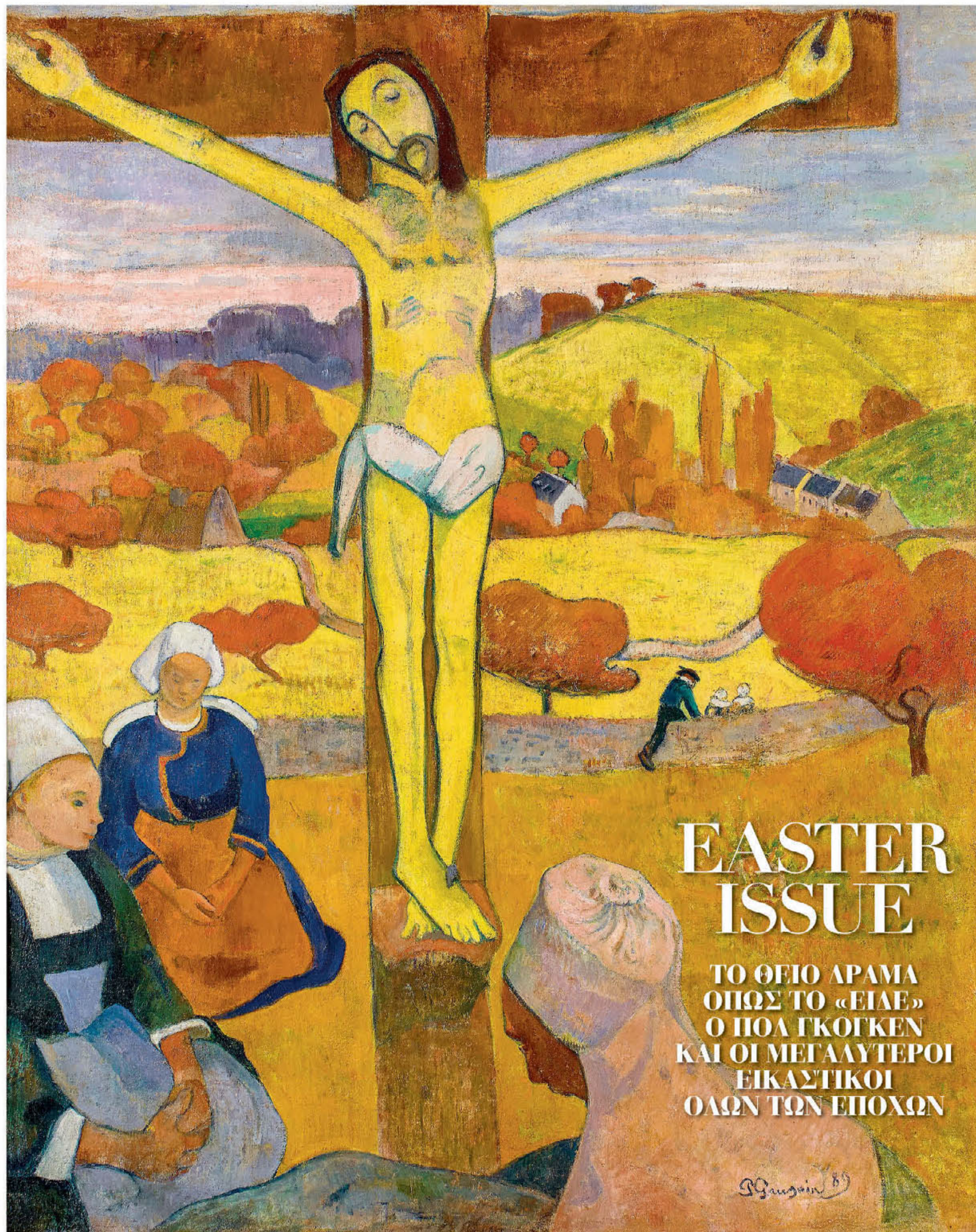

BHMagazino

EASTER ISSUE

ΤΟ ΘΕΙΟ ΔΡΑΜΑ
ΟΠΩΣ ΤΟ «ΕΙΔΕ»
Ο ΠΟΛ ΓΚΟΓΚΕΝ
ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΙ
ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΙ
ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΠΟΧΩΝ

ANNA ΠΙΡΟΤΣΙ Η ΔΙΑΣΗΜΗ ΙΤΑΛΙΔΑ ΥΠΟΦΩΝΟΣ ΣΕ ΜΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΓΙΑ ΤΗ «ΜΗΛΕΙΑ» ΤΟΥ ΚΕΡΟΥΜΠΙΝΙ
ΓΙΟΡΤΙΝΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ, ΔΩΡΑ ΚΑΙ ΠΑΣΧΑΛΙΝΕΣ ΓΕΥΣΕΙΣ ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΕΣΑΣ
ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΟΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΦΥΛΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΡΑΓΔΑΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ

ΤΟ ΘΕΙΟ ΔΡΑΜΑ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

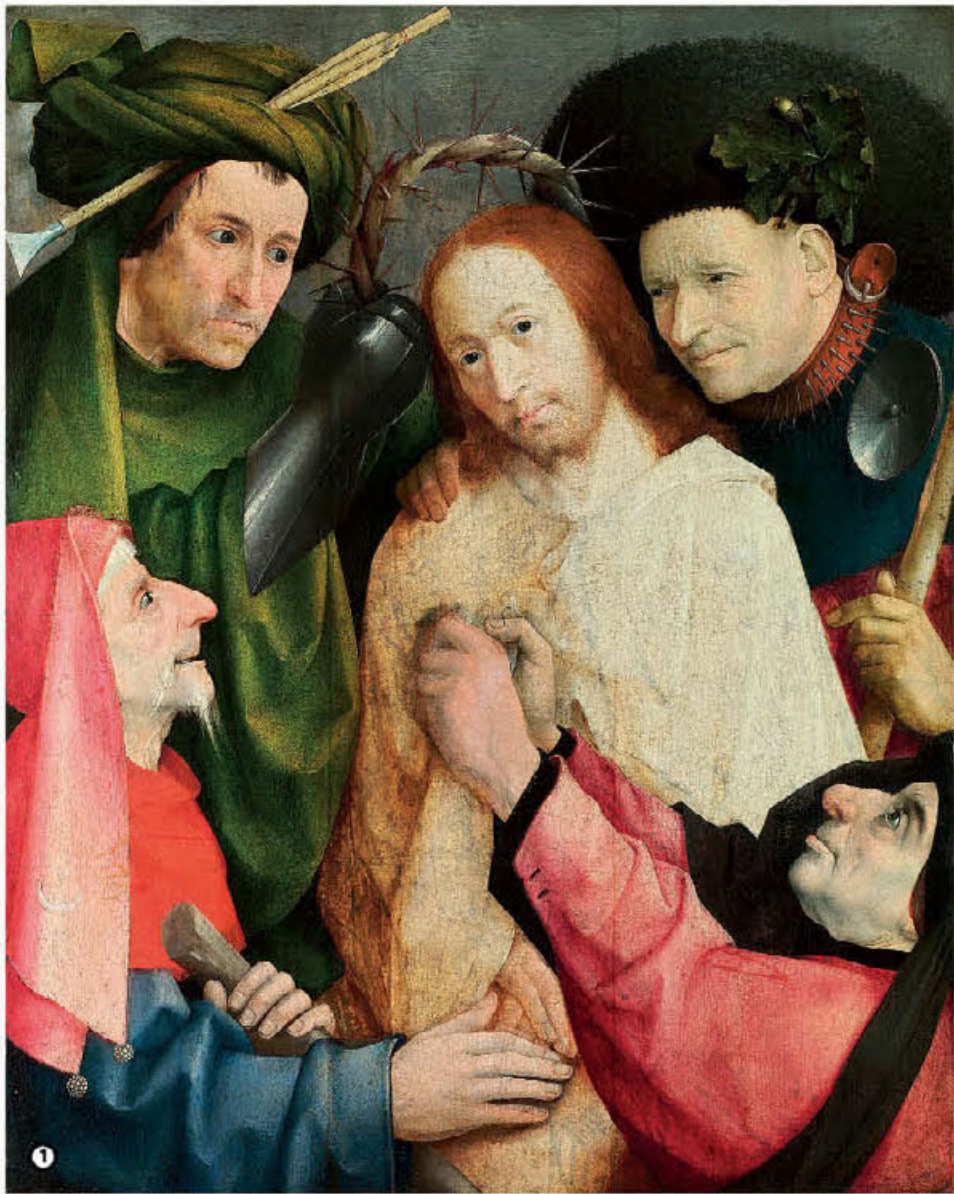
Η Σταύρωση και η Ανάσταση του Θεανθρώπου ενέπνευσαν τους σπουδαιότερους δημιουργούς της παγκόσμιας ζωγραφικής.

ΑΠΟ ΤΗ
ΜΑΡΙΛΕΝΑ ΑΣΤΡΑΠΕΛΛΟΥ

Τα Άγια Πάθη, όλα όσα υπέστη ο Ιησούς Χριστός για τη σωτηρία του ανθρώπινου γένους, με αποκορύφωμα τη σύλληψη, τα μαρτύρια και τη Σταύρωση, αποτελούν κάθε χρόνο αφορμή για περισυλλογή και προσωπική συμμετοχή στην καταλυτική ατμόσφαιρα των ημερών. Οι μεγαλύτεροι και σπουδαιότεροι των ζωγράφων από όλον τον κόσμο έχουν απεικονίσει κατά καιρούς με συγκλονιστικό τρόπο σκηνές από τα Πάθη του Σωτήρος διατρανώνοντας οικουμενικά μηνύματα σε κυριολεκτικό, μεταφορικό και αλληγορικό επίπεδο.

«Η αγωνία στον κήπο της Γεθσημανής» («The Agony in the Garden», π. 1504) του Ραφαήλ, που βρίσκεται στο Μητροπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης, ήταν αρχικά κομμάτι ενός τριπτύχου με σκηνές επικεντρωμένες στις τελευταίες ημέρες του Ιησού. Στη συγκεκριμένη σκηνή ο Χριστός προσεύχεται πριν από τη σύλληψή του, ενώ οι μαθητές κοιμούνται γύρω του. Ο μικρός άγγελος του προσφέρει ένα δισκοπότηρο ή ένα κύπελλο που είναι κατά μία ερμηνεία η απεικόνιση της προσευχής του Χριστού – «πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἔστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ» –, καθώς σταδιακά αποδέχεται την αναπόδραστη μοίρα του.

«Η σύλληψη του Χριστού», με την αποκαρδιωτική σκηνή της προδοσίας από τον Ιούδα, μολοντί δεν διακατέχεται από (εμφανή) βία, είναι συγκλονιστική. Εἴτε μιλάμε για την πρώτη εκδοχή της από τον Τζιότο, εἴτε βεβαίως για εκείνη που φιλοτεχνήθηκε από τον Καραβάτζιο γύρω στο 1602 και βρίσκεται στην Εθνική Πινακοθήκη της Ιρλανδίας στο Δουβλίνο. Χαρακτηρίζεται από τις δραματικές φωτοσκιάσεις, το εμβληματικό κιαροσκούρο του μεγάλου ζωγράφου της εποχής του μπαρόκ, ο οποίος έχει καταφέρει να μεταφέρει τον συναισθηματικό κό-

σμο των πρωταγωνιστών της σκηνής αποδίδοντας και τη μοχθηρία στο πρόσωπο του Ιούδα αλλά και τη θλιμμένη παραίτηση σε εκείνο του Ιησού. Τη σύνθεση συμπληρώνουν τρεις στρατιώτες όπως και ένας άνδρας που κρατάει ένα φανάρι και φωτίζει τη σκη-

νή – πιστεύεται ότι μάλλον πρόκειται για τον ίδιο τον Καραβάτζιο. Ο δε Ιωάννης στα αριστερά μοιάζει να φεύγει έντρομος από το κάδρο, με τους μελετητές του έργου του ζωγράφου να ισχυρίζονται ότι με τη συγκεκριμένη απεικόνιση ο Καραβάτζιο, ο μεγάλος

αματωλός στην Ιστορία της τέχνης, ήθελε να υπαινιχθεί ότι ο αναμάρτητος δεν είναι πάντα εκείνος που μένει πιστός στον δάσκαλο ή στον φίλο του όταν τα πράγματα παίρνουν δραματική τροπή.

Ecce Homo

«Ιδε ο άνθρωπος» («Ecce Homo» λατινιστή): Η φράση είχε καταλυτική σημασία στο μαρτύριο του Χριστού, καθώς βγήκε από το στόμα του Πόντιου Πιλάτου όταν ο Ιησούς εκτέθηκε απογυμνωμένος, με ακάνθινο στεφάνι και πορφυρό στρατιωτικό χιτώνα ενώπιον του ιουδαϊκού λαού από τους Ρωμαίους στην Ιερουσαλήμ. Η ευαγγελική σκηνή αποδόθηκε από πολλούς ζωγράφους είτε σε πολυπληθείς συνθέσεις είτε μέσα από την απεικόνιση του Ιησού με τον Πόντιο Πιλάτο. Ο ολλανδός ζωγράφος Ιερώνυμος Μπος έζησε στη με-

ταβατική περίοδο από τον Μεσαίωνα στην Αναγέννηση και ήταν από τους πρώτους καλλιτέχνες της εποχής που καταπιάστηκαν με τη συγκεκριμένη σκηνή, μάλιστα φιλοτέχνησε μια ολόκληρη σειρά έργων με το Θείο Δράμα. Στη δική του εκδοχή του «Ιδε ο άνθρωπος» (1475-1485), ένα έργο που βρίσκεται στο Μουσείο Städel στη Φρανκφούρτη, ο διάλογος μεταξύ Πιλάτου

και πλήθους υποδηλώνεται μέσα από τρεις γοιθικές επιγραφές τοποθετημένες κοντά στα σώματα των πρωταγωνιστών. Ο δε Ιησούς παρουσιάζεται όχι ως Μεσσίας αλλά ως άνθρωπος ταπεινωμένος, μια απεικόνιση εντελώς διαφορετική από εκείνη που θα ακολουθήσει στην ύστερη Αναγέννηση, όταν και αποδίδεται ως μαρτυρικός ήρωας ο οποίος περιμένει

αγέρωχος τον θάνατο. Ένας άλλος, μεταγενέστερος πίνακας του Ιερώνυμου Μπος δείχνει τον Χριστό με τον Ακάνθινο Στέφανο («Ο χλευασμός του Ιησού», π. 1510) και βρίσκεται στην Εθνική Πινακοθήκη του Λονδίνου. Πρόκειται για ελαιογραφία σε ξύλο και ξεχωρίζει για την κραυγαλέα αντίθεση ανάμεσα στην κεντρική, γαλήνια μορφή του Ιησού, ο οποίος αντι-

1. «Ο χλευασμός του Ιησού» (π. 1510), του Ιερώνυμου Μπος.
2. «Η αγωνία στον κήπο της Γεθσημανής» («The Agony in the Garden», π. 1504), του Ραφαήλ.
3. «Η πορεία προς τον Γολγοθά» (1564), του Πίτερ Μπρίγκελ του πρεσβύτερου.
4. Η μαστίγωση του Χριστού («Flagellation of Christ», π. 1617), του Πέτερ Πάουλ Ρούμπενς.
5. «Η σύλληψη του Χριστού» (1602), του Καραβάτζιο.
6. Η «Αποκαθήλωση» («The Descent from the Cross», 1612-1614), του Ρούμπενς.
7. «Ιδε ο άνθρωπος» (1475-85), του Ιερώνυμου Μπος.

κρίζει με ηρεμία τους θεατές, και τη βαρβαρότητα των βασανισμών του. Συνιστά μια απόκλιση από το ύφος αποτύπωσης της συγκεκριμένης σκηνής, όπως και των Παθών γενικότερα εκείνη την εποχή, κοινώς με αίμα και βία. «Η πορεία προς τον Γολγοθά» (1564), μια ελαιογραφία σε ξύλο από τον εκπρόσωπο της ολλανδικής αναγεννησιακής ζωγραφικής, Πίτερ Μπρίγκελ τον Πρεσβύτερο, είναι ένα αξιοσημείωτο έργο που βρίσκεται στο Kunsthistorisches Museum στη Βιέννη. Μέσα σε ένα αχανές τοπίο, ο Χριστός κουβαλάει τον σταυρό σε μια πολυάνθρωπη πομπή που τον οδηγεί στο ύστατο μαρτύριό του. Φέρει χαρακτηριστικά μανιεριστικής ζωγραφικής, από την άποψη ότι ο πρωταγωνιστής της σκηνής χάνεται μέσα στο πλήθος, μαζί με το γεγονός ότι η Θεοτόκος τοποθετείται σε βραχώδες προσαήνιο που την καθιστά απομακρυσμένη από τα τεκταινόμενα. Είναι μια σύνθεση ασυνήθιστα παραδοσιακή για τα δεδομένα του συγκεκριμένου ζωγράφου, ο οποίος εν

ANNA ΠΙΡΟΤΣΙ

«ΣΕΒΟΜΑΙ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ»

Η κορυφαία ιταλίδα δραματική υψίφωνος μιλάει για τη ζωή και για την καριέρα της με αφορμή το ελληνικό ντεμπούτο της με τη «Μήδεια» του Κερουμπίνι.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΑ ΒΙΑΟ

Γεννήθηκε στη Νάπολι, μια πόλη γεμάτη μουσική (και όπερα), όπου και πήρε τα πρώτα μαθήματα τραγουδιού. Η εντυπωσιακή φωνή της – όμορφη, μεγάλη σε έκταση και προικισμένη με σπάνια ένταση – έσπριψε γρήγορα τα φώτα επάνω της. Η Άννα Πιρότσι αναδείχθηκε σε μία από τις σημαντικότερες ερμηνεύτριες του Βέρντι, τραγουδώντας ξανά και ξανά τους πιο απαιτητικούς ρόλους του στις μεγάλες σκηνές, αλλά και πλουτίζοντας το ρεπερτόριό της με τις σπουδαίες όπερες του μπελκάντο και του βερισμού. Η περιζήτητη σε όλον τον κόσμο ιταλίδα δραματική υψίφωνος κάνει τώρα το ντεμπούτο της στην Ελλάδα, ερμηνεύοντας για πρώτη φορά τη «Μήδεια» του Κερουμπίνι στην πολυαναμενόμενη συμπαραγωγή της Εθνικής Λυρικής Σκηνής με τη Μετροπόλιταν Όπερα της Νέας Υόρκης, την Όπερα του Καναδά και τη Λυρική Όπερα του Σικάγου που κάνει πρεμιέρα στις 25 Απριλίου. Σε έναν ρόλο που δόξασε η Μαρία Κάλλας και που θεωρείται από τους δυσκολότερους στο ρεπερτόριο της δραματικής υψίφωνου, η Πιρότσι έρχεται για να αποδείξει για άλλη μία φορά, και στο εδώ κοινό, την υψηλή καλλιτεχνική κλάση της. Και για να τιμήσει και εκείνη, με τον δικό της τρόπο, δηλαδή με το τραγούδι της, τη μνήμη της Κάλλας, «γιατί ήταν αυτή που με έκανε να ερωτευτώ την όπερα με την “Casta Diva” της!».

Η «Μήδεια» του Κερουμπίνι, την οποία ερμηνεύετε για πρώτη φορά, θεωρείται από πολλές συναδέλφους σας εξαιρετικά απαιτητικός ρόλος. Συμφωνείτε;
«Μία από τις μεγαλύτερες δυσκολίες είναι σίγουρα η απομνημόνευση του κειμένου, το οποίο είναι τεράστιο. Η δεύτερη δυσκολία είναι η διάρκεια του ρόλου, δηλαδή το πώς θα καταφέρεις να φτάσεις στο τέλος του έργου διατηρώντας τις αντοχές της φωνής σου. Πρέπει να είσαι διαρκώς σε ένταση, σε εγρήγορση, σωματικά και

φωνητικά, σε όλη την παράσταση. Το ζητά το έργο. Στη συγκεκριμένη παραγωγή η δυσκολία αυξάνεται γιατί η σκηνοθεσία απαιτεί επιπλέον σωματική ενέργεια: Είμαι διαρκώς στο έδαφος και πρέπει από εκεί να διαχειριστώ τα πάντα – και την αναπνοή και τη δράση. Είναι πραγματικά μια μεγάλη πρόκληση».

Μια θυμωμένη μάγισσα, μια γυναίκα ικανή να σκοτώσει τα ίδια της τα παιδιά για να εκδικηθεί τον άνδρα που την πλήγωσε. Πόσο εύκολο ήταν να κατανοηθεί και να ερμηνευθεί ένας τέτοιος χαρακτήρας; Και πώς μπορείς να τον αγαπήσεις;

«Για εμένα, ως μητέρα δύο παιδιών, δεν ήταν εύκολο να δω τον εαυτό μου στον ρόλο. Εννοείται πως δεν θα έπαιρνα τις ίδιες αποφάσεις με τη Μήδεια. Άλλο όμως η ερμηνεία ενός ρόλου και άλλο η πλήρης ταύτισή σου με αυτόν. Είναι θέατρο, είναι υποκριτική τέχνη και μου αρέσει η υποκριτική. Ερμηνεύω τους χαρακτήρες και τη μουσική τους, βάζω τον εαυτό μου στη θέση τους χωρίς να κρίνω και ερμηνεύω εκείνο που μου υπαγορεύουν οι σίχοι και η μουσική προσπαθώντας να τα αποδώσω όλα όσο πιο πιστά γίνεται. Η ιστορία της Μήδειας είναι ακόμα και σήμερα μια ιστορία που μπορεί να επαναληφθεί σε όλον τον κόσμο, δυστυχώς. Ο παροξυσμός της τρέλας υπάρχει και θα υπάρχει πάντα. Εκείνο όμως που μου αρέσει στον χαρακτήρα της είναι πως η Μήδεια είναι μια δυνατή γυναίκα. Εγώ δεν είμαι εκδικητική όπως εκείνη, αλλά αναγνωρίζω στον εαυτό μου κάτι από τη δύναμή της. Και πάνω από όλα σέβομαι τις δυνατές γυναίκες που ξέρουν πώς να επιβάλλονται στις σχέσεις τους με τους άνδρες, στα επαγγελματικά τους, στην κοινωνία. Από αυτή την άποψη αγαπώ τη Μήδεια και καταλαβαίνω την αγάπη της για τον Ιάσονα, αν και είναι τόσο ακραία. Μου αρέσει να την ερμηνεύω έχοντας μπροστά μου το υπέροχο παράδειγμα της Μαρίας Κάλλας. Εξάλλου, οι χαρακτήρες που μου έχουν δώσει τη μεγαλύτερη ικανοποίηση είναι

σχεδόν πάντα δύσκολοι ρόλοι, όπως η Μήδεια, η λαίδη Μάκβεθ...».

Ποιον από εκείνους θεωρείτε σημαντικότερο για την εξέλιξη της καριέρας σας;

«Σίγουρα τον ρόλο της “Νόρμα”, έναν δύσκολο ρόλο που ονειρεύονται όλες οι σοπράνο. Η επιτυχία μου σε αυτή την όπερα με έχει γεμίσει ικανοποίηση. Γενικά, το μπελκάντο είναι δύσκολο γιατί η σωστή και καλή ερμηνεία του είναι μεγάλη πρόκληση: Ο “Πειρατής” και ο “Ρομπέρτο Ντεβερé” είναι ρόλοι γεμάτοι προκλήσεις. Τώρα όμως η πραγματική πρόκληση είναι η “Μήδεια”».

Υπάρχει κάποιος ρόλος που τον αγαπήσατε επειδή τον νιώσατε πιο κοντά σας;

«Τους αγαπώ όλους σαν παιδιά μου, από το μπελκάντο μέχρι τον Βέρντι και τον Πουτσίνι. Υπάρχουν ρόλοι σαν την Αμπιγκαϊλε στον “Ναρμπούκο” που τους αγάπησα πολύ, αλλά τώρα έχουν πάρει άλλοι τη θέση τους στην καρδιά μου. Αυτή την περίοδο αισθάνομαι δεμένη με την Ελεονόρα στον “Τροβατόρε” και με την Αμέλια στον “Χορό μεταμφιεσμένων”. Ομως η λαίδη από τον “Μάκβεθ” παραμένει ο ρόλος που δεν κουράζομαι ποτέ να λέω».

Πώς προετοιμάζεστε για έναν νέο ρόλο; Ποιες είναι οι τεχνικές της μελέτης σας;

«Μελετώ το σπαρτίτο σε βάθος, γιατί μέχρι να ακούσεις τη φωνή σου να λέει τον ρόλο παλεύεις να τον απομνημονεύσεις αλλά και να τον καταλάβεις. Επειτα ακούω πολύ τους τραγουδιστές του παρελθόντος για να αναζητήσω ερμηνευτικά στοιχεία που θα με βοηθήσουν στην προσέγγιση. Και αρχίζω να αποκρυπτογραφώ την παρτιτούρα νότα προς νότα και να εκφωνώ το κείμενο φωναχτά για να το μάθω. Ενίοτε ξαναγράφω όλο το λιμπρέτο με το χέρι σε ένα τετράδιο για να το απομνημονεύσω καλύτερα. Τέλος, τραγουδώ με τον πιανίστα και προσπαθώ και ξαναπροσπαθώ με τη βοήθεια του σκηνοθέτη να μπω στο πνεύμα της παράστασης».

Η Μαρία Κάλλας ήταν αυτή που με έκανε να ερωτευτώ την όπερα με την “Casta Diva” της! Όταν την άκουσα για πρώτη φορά στο Ωδείο, κατάλαβα ποιος ήταν ο δρόμος μου

Ποιοι ήταν τα πρότυπά σας ανάμεσα στους μεγάλους τραγουδιστές του παρελθόντος;

«Σίγουρα η Μαρία Κάλλας. Όταν την άκουσα για πρώτη φορά στο Ωδείο, κατάλαβα ποιος ήταν ο δρόμος μου. Υπάρχουν επίσης τραγουδιστές που τους έχω ακούσει πολύ και για να μελετήσω κάποιους ρόλους, όπως η Γκένα Ντιμιτρόβα, η Ρενάτα Τεμπάλντι, η Ανίτα Τσερκουέτι και πρόσφατα η Ντανιέλα Ντεσί. Ανάμεσα στους άνδρες θα ήθελα να αναφέρω τον Τζουζέπε Ντι Στέφανο, τον Μάριο νιελ Μόνακο, τον Λουτσιάνο Παβαρότι, τον Τζουζέπε Τζακομίνι, τον Πιέρο Καπουτσιόλι και τον Φράνκο Κορέλι. Είναι όλοι τους φωνές από τις οποίες μπορεί κανείς να μάθει. Αγαπώ πολύ και τους μεγάλους συνθέτες. Γεννήθηκα όμως με τον Βέρντι, τραγουδάω πολύ τον Βέρντι, οπότε τον έχω πάντα στην κορυφή. Τώρα ανακάλυψα και τον Κερουμίνι, εντυφώνοντας στη «Μήδεια», το αριστούργημά του».

Ποια είναι η γνώμη σας για την τρέχουσα τάση του «εκσυγχρονισμού» της όπερας με τις νέες, συχνά προκλητικές, αναγνώσεις/ερμηνείες των χαρακτήρων και σκηνοθεσίες;

«Δεν μου αρέσει πολύ αυτό και το βρίσκω επικίνδυνο. Ερωτεύτηκα την όπερα στην κλασική της μορφή και απόδοση, και αυτό κυλάει στο αίμα μου. Ο εκσυγχρονισμός κρύβει τον κίνδυνο της προδοσίας του λιμπρέτου και της παρτιτούρας, και αυτό πρέπει να αποφεύγεται. Ωστόσο, έχω εμφανιστεί και σε μοντέρνες σκηνοθεσίες που διατήρησαν μια κατανοητή δραματουργική αίσθηση. Επιπλέον, όπου έβλεπα προβλήματα, ήμουν πάντα ειλικρινής με τον σκηνοθέτη και του ζητούσα να με βοηθήσει για να μη νιώσω άβολα στη σκηνή. Με τρόπο πολιτισμένο πάντα καταλήγαμε σε έναν ικανοποιητικό συμβιβασμό και για τους δύο».

Η καριέρα σας σάς έχει ταξιδέψει σε όλον

τον κόσμο. Υπάρχει κάποιο μέρος που σας εντυπωσίασε; Ποιο είναι το αγαπημένο σας θέατρο;

«Ίσως η Νέα Υόρκη, γιατί η Μετροπόλιταν Όπερα είναι πολύ σημαντική για εμάς τους τραγουδιστές. Γενικά, λατρεύω τα μεγάλα θέατρα που ταιριάζουν στη φωνή μου, όπως το Colón στο Μπουένος Αϊρες με το υπέροχο κοινό και την άριστη ακουστική του και τα ισπανικά θέατρα στη Μαδρίτη και στη Βαρκελώνη. Μου αρέσει επίσης η Όπερα της Βασιτίλλης στο Παρίσι, αν και είναι μια μοντέρνα αίθουσα. Θα ήθελα να τραγουδήσω στο Palais Garnier, γιατί είμαι μεγάλη θαυμάστρια των ιστορικών θεάτρων, ίσως είμαι αθεράπευτα ρομαντική και μου αρέσει να αναπνέω το άρωμα των παλιών εποχών. Οι παλιές σκηνές με κάνουν να ονειρεύομαι. Εννοείται πως λατρεύω όλα τα ιταλικά θέατρα, με πρώτο το San Carlo στη Νάπολι – εξάλλου είμαι και εγώ μια Ναπολιτάνα. Ακολουθούν η

Σκάλα του Μιλάνου, το Teatro Massimo Vittorio Emanuele στο Παλέρμο, αλλά και τα θέατρα μικρότερων πόλεων, όπως η Πάρμα, η Πιατσέντσα, η Μόντενα, η Κατάνια. Θα ήθελα πολύ να τραγουδήσω περισσότερο στην Ιταλία».

Κατά τη γνώμη σας, το κοινό αλλάζει από χώρα σε χώρα; Υπάρχουν δύσκολοι και εύκολοι θεατές;

«Τον θεατή πρέπει να καταφέρεις να τον ενθουσιάσεις. Τότε γίνεται εύκολος. Υπάρχει βεβαίως ένα μέρος του κοινού, κυρίως οι Ιταλοί, που φτάνει στα θέατρα με τη δική του ακριβή άποψη για το πώς πρέπει να τραγουδηθούν οι ρόλοι. Είναι, ας πούμε, πιο επιλεκτικοί και απρόθυμοι να αλλάξουν τις όποιες απόψεις τους. Αλλά κι εγώ είμαι μέρος αυτού του κοινού, του λίγο πιο προσεκτικού. Την ίδια στιγμή, πάντα επικροτώ τη σκληρή δουλειά που ξέρω πως γίνεται πίσω από κάθε παράσταση».

ΣΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΩΝ ΣΚΕΠΤΟΜΕΝΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ

Η έλευση των chatbots φέρνει στο προσκήνιο τις απεριόριστες δυνατότητες αλλά και τις διάχυτες επιφυλάξεις ως προς τη ραγδαία αναπτυσσόμενη τεχνολογία της τεχνητής νοημοσύνης.

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΜΑΡΚΟ ΚΑΡΑΣΑΡΙΝΗ

Τον Ιούλιο του 2015, ενώ η Ευρώπη ήταν απασχολημένη με την κρηνοβασία της ελληνικής κυβέρνησης στο χέιλος του Brexit, μια μικρή ομάδα διακεκριμένων νεότερων στελεχών της ψηφιακής τεχνολογίας δειπνούσε στο ξενοδοχείο Rosewood Sand Hill του Μένλο Παρκ της Καλιφόρνιας, στην καρδιά της Σίλικον Βάλεϊ. Παρόντες ήταν, μεταξύ άλλων, ο 26χρονος προγραμματιστής Γκρεγκ Μπρόκμαν, ο 30χρονος ειδικός επί της μηχανικής μάθησης Ιλία Σουτσέκβερ, ο 30χρονος επιχειρηματίας Σαμ Ολτμαν – και ο Ιλόν Μασκ. Με πρόσημα το φαγητό, η συνάντηση είχε ως αντικείμενο τη διαμόρφωση ενός οργανωτικού σχήματος που θα προωθούσε ριζικές καινοτομίες στον χώρο της τεχνητής νοημοσύνης. Τον Δεκέμβριο του 2015 ανακοινώθηκε η ίδρυση της Open AI, ενός μη κερδοσκοπι-

κού ιδρύματος έρευνας με στόχο «τα οφέλη για όλη την ανθρωπότητα». Πέρασαν επτά χρόνια, ο Μασκ αποχώρησε νωρίς για να ασχοληθεί με το Twitter και τον Νοέμβριο του 2022 η εταιρεία παρουσίασε το ChatGPT, αιφνιδιάζοντας την παγκόσμια κοινή γνώμη. Εντελώς απροσδόκητα, η συζήτηση για την τεχνητή νοημοσύνη, τις εφαρμογές, τις αρετές και τους κινδύνους της μετακινήθηκε από το εύρος του κοντινού μέλλοντος στο από φάσμα του παρόντος. Χωρίς να γίνει άμεσα αντιληπτό, το καλοκαίρι του 2022 ξεκίνησε ένας αγώνας δρόμου. Μια νεοφυής εταιρεία του Λονδίνου, η Stability AI, γοήτευσε εκατομμύρια χρήστες με το Stable Diffusion, ένα πρόγραμμα παραγωγής εικόνων σύμφωνα με την κειμενική περιγραφή του χρήστη. Το βήμα ήταν αναπάντεχο τόσο για το κοινό όσο και για τον υπόλοιπο επιχειρηματικό κόσμο, ο οποίος προωθούσε στα-

θερά την έρευνα, επιλέγοντας όμως να παραμείνει επιφυλακτικός ως προς την ελεύθερη διάθεση παρόμοιων εργαλείων. Τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους η Open AI έσπευσε να απελευθερώσει το δικό της αντίστοιχο, το DALL·E 2 (όνομα προορισμένο να ανακαλεί στη μνήμη το ρομποτάκι WALL·E της ομώνυμης ταινίας της Pixar και τον Σαλβαντόρ Νταλί), για να ακολουθήσει στα τέλη Νοεμβρίου το βαρύ πυροβολικό – το ChatGPT. Με την πρόσφατη έλευση του Bard της Google ολοκληρώθηκε ένας πρώτος εντυπωσιακός κύκλος εξοικειώσής μας με την πλέον προχωρημένη σήμερα μορφή τεχνητής νοημοσύνης – τα λεγόμενα «μεγάλα γλωσσικά μοντέλα» (large language models ή LLM). Πρόκειται για μια μορφή μαθηματικού συστήματος που ορίζεται ως «νευρωνικό δίκτυο»: ένα πρόγραμμα που αναλύει τρισεκατομμύρια δεδομένων εντοπίζοντας επανα-

Ο Ιλόν Μασκ υπήρξε μέλος του αρχικού διοικητικού συμβουλίου της Open AI, «μητέρας» του ChatGPT.

λαμβανόμενα μοτίβα με ενσωματωμένες προβλέψεις ενίσχυσης των διαδικασιών που οδηγούν σε ορθά εξαγόμενα και παράλληλης αποδυνάμωσης των αναποτελεσματικών ακολουθιών. Χάρη στη θετική αυτή ανάδραση και στην απειράριθμη διαδοχή περιπτώσεων δοκιμής και πλάνης, το σύστημα διέρχεται μια καμπύλη μάθησης. Για την επίτευξή της, βέβαια, απαιτείται ασύλληπτη υπολογιστική ισχύς. Εκεί που τα ταχύτερα gaming μηχανήματα απαιτούν 16πύρηνους ή 24πύρηνους επεξεργαστές, εκείνο που είναι επιφορτισμένο με τη λειτουργία

του ChatGPT χρησιμοποιεί 285.000 πυρήνες. Στην περίπτωση του, ωστόσο, τα αποτελέσματα είναι αρκούντως εντυπωσιακά: εκλεπτυσμένος χειρισμός της γλώσσας, λογικά διατυπωμένες απαντήσεις, σύνταξη ολοκληρωμένων κειμένων έχουν οδηγήσει εκατομμύρια ανθρώπων να συνδιαλέγονται μαζί του διασκεδάζοντας με την

ικανοποίηση κάθε είδους αιτημάτων, από τη συγγραφή διηγημάτων ως τη διεξαγωγή συνεντεύξεων με ιστορικά πρόσωπα.

Αγώνας ταχύτητας στο tech industry

Η έκρηξη του ενδιαφέροντος γύρω από τα chatbots χαιρέτιστηκε με παρατεταμένο τρίψιμο των χεριών από τις μεγάλες κεφαλές

nd Prompt :

atGPT

της Σίλικον Βάλεϊ. Ο διευθύνων σύμβουλος της Microsoft, Σάτια Ναντέλα, ανακοίνωσε ότι θα επενδύσει 10 δισ. δολάρια στην Open AI, η οποία τα δέχθηκε ασμένως, αφού, σύμφωνα με όσα έλεγε στα τέλη του περασμένου Φεβρουαρίου στο «Time» ο διευθύνων σύμβουλός της, Σαμ Ολτμαν, καθένα από τα εκατομμύρια ανά τον κόσμο chats στοιχίζει και μερικά σεντς στην εταιρεία – εξού και είχε ήδη μερικώς ανατρέψει την αρχική της μη κερδοσκοπική φύση. Διαισθανόμενη τον κίνδυνο της απώλειας της κυριαρχίας της στον τομέα των μηχανών αναζήτησης από μια σύμπραξη Microsoft και Open AI, η Google φρόντισε να ενσωματώσει στη δική της τη δυνατότητα χρήσης του chatbot Bard. Για να μη μείνει πίσω, ο Μαρκ Ζάκερμπεργκ δεν παρέλειψε να διακηρύξει τη φιλοδοξία της δικής του εταιρείας να «ιγνηθεί στον χώρο της γενικής τε-

χνητής νοημοσύνης». Από την Κίνα, οι Baidu και Alibaba δήλωσαν ότι, ναι, έχουν και εκείνες τα δικά τους chatbots και είδαν τις μετοχές τους να ανεβαίνουν. Εκτιμήσεις της PricewaterhouseCoopers που είδαν το φως της δημοσιότητας τον περασμένο Φεβρουάριο κάνουν λόγο για την ανάπτυξη μιας αγοράς 15 τρισ. δολαρίων ως το 2030. Πράγματι, οι μελλοντικές δυνητικές εφαρμογές είναι άπειρες, αν και προς το παρόν η ευρύτερη αναδυόμενη βιομηχανία εστιάζει στα αυτοκινούμενα οχήματα, στο λογισμικό αναγνώρισης προσώπου, στον σχεδιασμό φαρμάκων μέσω ανάλυσης της δομής των πρωτεϊνών και στα μοντέλα γλωσσικής αλληλεπίδρασης. Προγράμματα υποβοήθησης οδήγησης λειτουργούν ήδη στα πιο εξελιγμένα οχήματα της Tesla, συστήματα ταύτισης φωτογραφιών χρησιμοποιούνται από τις Αρχές για τον εντοπισμό υπόπτων

Ο Σάτια Ναντέλα, διευθύνων σύμβουλος της Microsoft, εξήγγειλε την επένδυση 10 δισ. δολαρίων στην Open AI.

Κατά τον κορυφαίο γλωσσολόγο Νόαμ Τσόμσκι, τα chatbots δεν είναι παρά «στατιστικές μηχανές» χωρίς πραγματική δημιουργική σκέψη.

και τεστ που έχουν γίνει στα chatbots της Open AI και της Google υποδεικνύουν ότι θα μπορούσαν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά ως βοηθοί σε δουλειές γραφείου. Γράφοντας στους «New York Times» της 30ής Μαρτίου, ο Μπράιαν Τσεν αξιολόγησε τις επιδόσεις τους στην προετοιμασία συναντήσεων, στην τήρηση πρακτικών, στον ημερολογιακό προγραμματισμό και στον σχεδιασμό επαγγελματικών ταξιδιών με ιδιαίτερα ικανοποιητικό βαθμό. Σύμφωνα με τον Στίβεν Τζόνσον του «New York Times Magazine», το ChatGPT έχει ήδη τη δυνατότητα να συντάσσει νομικά έγγραφα, όπως άδειες δικαιωμάτων χρήσης ή ενοικιασπύρια. Είναι λοιπόν προ των πυλών η εντός μιας δεκαετίας κατάλυση 375 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας των λεγόμενων «ήπιων δεξιοτήτων», όπως θέλει ένας αριθμός που διακινήθηκε στα διεθνή μέσα ενημέρωσης τον τελευταίο μήνα; Κατά τον κορυφαίο σύγχρονο γλωσσολόγο Νόαμ Τσόμσκι, όχι. Όπως επισήμανε σε σημείωμά του στους «New York Times» στις αρχές Μαρτίου, αυτό που βλέπουμε σήμερα είναι «οι πρώτες αχτίδες στον ορίζοντα της γενικής τεχνητής νοημοσύνης», «στατιστικές μηχανές» που μιμούνται την ανθρώπινη δημιουργικότητα βασιζόμενες σε πιθανότητες. Για τη γλωσσολόγο του Πανε-

Εκεί που τα ταχύτερα gaming μηχανήματα απαιτούν 16πύρηνους ή 24πύρηνους επεξεργαστές, εκείνο που είναι επιφορτισμένο με τη λειτουργία του ChatGPT χρησιμοποιεί 285.000 πυρήνες

πιστημίου της Ουάσιγκτον Εμίλι Μ. Μπέντερ, τα LLM είναι «στοχαστικοί παπαγάλοι», προγράμματα που ανασυνθέτουν ήδη διατυπωμένο ανθρώπινο λόγο. «Αυτό που έχει αλλάξει», έλεγε στον Στίβεν Τζόνσον, «δεν είναι ότι διαβήκαμε κάποιο κατώφλι, είναι το hardware, το software και οι οικονομικές καινοτομίες που επιτρέπουν τη συκέντρωση και επεξεργασία τεράστιου όγκου δεδομένων». Η διαφορά με μια τεχνητή νοημοσύνη άξια του ονόματός της, παρατηρεί ο Γκάρι Μάρκους, επίτιμος καθηγητής Ψυχολογίας και Νευροεπιστήμης στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης, είναι ότι τα τρέχοντα δείγματα «δεν κατανοούν πραγματικά τις υποκείμενες ιδέες». Πρόκειται για μίμηση της διαδικασίας, όχι για πραγματική ακολουθία δημιουργικής σκέψης, κάτι που εξηγεί και τις αδυναμίες τους. Τα εμφανέστερα προβλήματα των chatbots έχουν ήδη συζητηθεί αρκετά. Επιννοούν πληροφορίες από το πουθενά αναμειγνύοντάς τις με γνώσεις – «έχουν παραισθήσεις» («hallucinations»), κατά τον νέο δημοφιλή όρο. Είναι επιρρεπή στην παραπληροφόρηση κάθε είδους – ρατσιστική, έμφυλη, συνωμοσιολογική. Εκλαμβάνουν τις προτάσεις που τους υποβάλλουμε ως δεδομένες χωρίς να θέτουν κριτήρια αλήθειας ή ψεύδους. Εξού και όποιος τους ζητήσει, όπως ο Στίβεν Τζόνσον,

Η ΘΗΛΥΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

Επτά γυναίκες είναι η ψυχή του Μη Κερδοσκοπικού Σωματείου Δεσμός που δρα ως συνδετικός κρίκος ανάμεσα σε εκείνους που επιθυμούν να προσφέρουν στον συνάνθρωπο και όσους έχουν ανάγκη.

ΑΠΟ ΤΙΝ
ΝΤΙΑΝΑ ΚΑΡΤΣΑΓΚΟΥΛΗ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ
ΟΛΥΜΠΙΑ ΚΡΑΣΑΓΑΚΗ

Στο Μέγαρο Σταθάτου του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, εκεί όπου εκτίθενται για πρώτη φορά παγκοσμίως δέκα ειδώλια μοναδικής αρχαιολογικής σημασίας της Πρωτοκυκλαδικής περιόδου, που αναπαριστούν αποκλειστικά τη γυναικεία μορφή (αποτελούν κομμάτι της έκθεσης με τίτλο «Γυρισμός. Κυκλαδικοί θησαυροί στο ταξίδι της επιστροφής»), δόθηκε το ραντεβού μας με επτά σύγχρονες Ελληνίδες, οι οποίες αποτελούν το ΔΣ του Σωματείου Δεσμός, τις Αλέξια Κατσαούνη (πρόεδρος), Λένα Παπαλεξοπούλου (αντιπρόεδρος), Μαρίνα Σωτηρίου (γραμματέας), Ερφή Στρατάκη (ταμίας) και Λάρα Σταφυλοπάτη, Μυρτώ Αναστασοπούλου, Ελένη Μπαθιανάκη (μέλη). Το «ταξίδι» του Δεσμού ξεκίνησε πριν από περίπου 11 χρόνια και ύστερα από πολλή δουλειά εξελίχθηκε σε έναν σημαντικό φορέα κοινωνικής δράσης που δραστηριοποιείται σε διάφορους τομείς, όπου υπάρχει ανάγκη. Για την πορεία του σωματείου τους, τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν, αλλά και για τα αποτελέσματα που τις δικαιώνουν, μίλησαν και οι επτά στο BHMAGAZINO.

Πώς σας δημιουργήθηκε η ιδέα για την ίδρυση του Δεσμού;

«Η ιδέα γεννήθηκε στο τέλος του 2011 από πέντε αγαπημένες φίλες και συμμαθήτριες που είχαμε πρόσφατα επιστρέψει όλες στην Ελλάδα έπειτα από σπουδές. Εχοντας ζήσει και εργαστεί στο εξωτερικό, όπου ο εθελοντισμός είναι μέρος της καθημερινότητας των ανθρώπων, είχε γίνει για και για εμάς τρόπος ζωής. Γυρνώντας, λοιπόν, στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της οικονομικής αλλά και κοινωνικής κρίσης,

θέλαμε να κάνουμε κάτι για να βοηθήσουμε, να προσφέρουμε στήριξη στους πιο ευάλωτους συνανθρώπους μας. Παράλληλα, βλέπαμε γύρω μας κόσμο που ήθελε και μπορούσε να βοηθήσει, αλλά δεν ήξερε πώς να το κάνει, πού να απευθυνθεί, και κυρίως αν η προσφορά του θα «πιάσει τόπο». Έτσι ξεκίνησε ο Δεσμός, με στόχο να γίνει ένας συνδετικός κρίκος μεταξύ όλων εκείνων που ήθελαν να προσφέρουν (εταιρείες, ιδιώτες, ιδρύματα) και εκείνων που είχαν ανάγκη. Από την πρώτη στιγμή επικεντρωθήκαμε στο να συνδέσουμε πιστοποιημένες ανάγκες με δωρεές, ακολουθώντας διαφανείς διαδικασίες διαχείρισης, έτσι ώστε κάθε δωρητής να γνωρίζει ακριβώς πώς αξιοποιήθηκε η δωρεά του σε χρήματα, σε είδος ή σε υπηρεσίες».

Πώς ήταν τα πρώτα βήματα της διαδρομής σας;

«Στην αρχή πηγαίναμε από εταιρεία σε εταιρεία και από ιδιώτη σε ιδιώτη. Παρουσιάζαμε το όραμά μας και τις ιδέες μας για το πώς θα μπορούσαν να προσφέρουν. Πολλές φορές χρησιμοποιούσαμε τα δικά μας ΙΧ για να μεταφέρουμε δωρεές σε είδος. Σήμερα, 11 χρόνια μετά, η ομάδα μας έχει μεγαλώσει, έχουμε ένα βαν, μετράμε πάνω από χίλιους κοινωφελείς οργανισμούς στο δίκτυό μας και οι δωρητές πλέον μας προσεγγίζουν αναζητώντας καθοδήγηση για το πού να πάει η δωρεά τους. Αυτό μας κάνει πραγματικά υπερήφανους. Η αποτελεσματική σύνδεση προσφορών με πραγματικές ανάγκες, ο θετικός αντίκτυπος της δουλειάς μας, ο επαγγελματισμός μας και η προσήλωσή μας στην απόδοση απολογισμού για την κάθε δωρεά (μικρή ή μεγάλη) έκανε τον κόσμο να μας εμπιστευτεί και να καταλάβει ότι μέσω του Δεσμού είναι εύκολο να προσφέρει κανείς, αρκεί να το θέλει».

Ποια είναι τα κοινωνικά ζητήματα που περισσότερο σας συγκινούν και στα οποία αφιερώνετε χρόνο και ενέργεια;

«Στον Δεσμό, όλα τα κοινωνικά ζητήματα και προβλήματα του τόπου μας συγκινούν και μας αφορούν. Εχουμε επιλέξει συνειδητά να μην εστιάσουμε μόνο σε ένα συγκεκριμένο θέμα ή κλάδο. Αντίθετα με πολλούς άλλους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, κάτι που μας χαρακτηρίζει είναι ότι βοηθάμε όπου υπάρχει ανάγκη. Οργανωτικά έχουμε χωρίσει το έργο μας σε τέσσερις βασικούς πυλώνες: Κοινωνική Πρόνοια, Υγεία, Αντιμετώπιση Κρίσεων και Οικοδόμηση Ενόσ Καλύτερου Μέλλοντος. Έτσι, με τον ίδιο ενθουσιασμό, τη μία στιγμή παρέχουμε επισιτιστική βοήθεια σε άστεγους συνανθρώπους μας, την επόμενη υποστηρίζουμε δωρεάν πρόγραμμα ανακουφιστικής φροντίδας κατ' οίκον για χρόνια πάσχοντες και την άλλη προσφέρουμε εκπαιδευτικό υλικό και εξοπλισμό σε δημόσια σχολεία σε απόμακρες και υποβαθμισμένες περιοχές, ενδυναμώνοντας μαθητές σε όλη τη χώρα. Επιπρόσθετα, προσπαθούμε να εντείνουμε τις προσπάθειές μας στους τομείς όπου υπάρχει η μεγαλύτερη ανάγκη σε κάθε δεδομένη χρονική συγκυρία. Παραδείγματος χάριν, τις πρώτες ημέρες της εμφάνισης της COVID-19 εστιάσαμε στην προστασία και υποστήριξη ομάδων υψηλού κινδύνου που βρέθηκαν εκτός του ΕΣΥ, όπως ηλικιωμένοι, χρόνια πάσχοντες και παιδιά. Παρέχαμε προστατευτικό υλικό (μάσκες, στολές, γάντια), επισιτιστική βοήθεια, τεχνολογικό εξοπλισμό και ιατρικά μηχανήματα σε περισσότερους από 400 φορείς σε όλη την Ελλάδα. Μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές στην Ανατολική Αττική και στη Βόρεια Εύβοια, από την πρώτη στιγμή βρεθήκαμε κοντά στις πληγείσες κοινότητες, αρχικά με την κάλυψη βασικών

Από την πρώτη στιγμή επικεντρωθήκαμε στο να συνδέσουμε πιστοποιημένες ανάγκες με δωρεές, ακολουθώντας διαφανείς διαδικασίες διαχείρισης, έτσι ώστε κάθε δωρητής να γνωρίζει ακριβώς πώς αξιοποιήθηκε η δωρεά του σε χρήματα, σε είδος ή σε υπηρεσίες

Παντελόνι Dimitris Petrou,
Πουκάμισο Erotokritos,
Υποδήματα
Alexander McQueen.

ΒΙΚΤΩΡ ΒΕΡΝΙΚΟΣ

«ΗΞΕΡΑ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΕΥΘΥΝΗ ΠΟΥ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΩ»

Ο 16χρονος εκπρόσωπος της Ελλάδας στον 67ο διεθνή διαγωνισμό τραγουδιού φωτογραφίζεται αποκλειστικά για το BHMAGAZINO και μιλάει για το ταξίδι του στον αστερισμό της μουσικής, ενώ ετοιμάζεται χωρίς φόβο αλλά με πολύ πάθος να κατακτήσει τη σκηνή του Λίβερπουλ.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΗ ΒΑΡΔΑΚΗ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ
STYLING ΓΙΩΡΓΙΟΣ ΣΕΓΓΕΛΑΚΗΣ

Φοράει ένα λευκό δερμάτινο jumpsuit και sneakers. Οι διαβάτες τον χαζεύουν στο πεζοδρόμιο της Πανεπιστημίου να χαμογελά στον φακό του φωτογράφου, να αυτοσαρκάζεται και να τραγουδά με τη βαθιά φωνή του. Κάποια στιγμή, οι συνεργάτες του τον προκαλούν να ζητήσει ένα κουλούρι από έναν υπαίθριο πωλητή. Εκείνος, με τον αυθορμητισμό του, τον πλησιάζει και τον ρωτάει εάν μπορεί να του προσφέρει ένα δωρεάν... και, φυσικά, το παίρνει! Ποιος άλλωστε μπορεί να αντισταθεί στο αθώο και γλυκό βλέμμα του εφετινού εκπροσώπου της Ελλάδας στη Eurovision, του μόλις 16 ετών Βίκτωρα Βερνίκου;

Αργότερα, όταν θα τον συναντήσω στο rooftop garden του Athens Capital, του κεντρικού αυτού ξενοδοχείου του Συντάγματος με την εμβληματική συλλογή έργων τέχνης, ο Βίκτωρ Βερνίκος είναι ακόμη γεμάτος ενέργεια. Ο νεότερος εκπρόσωπος που έχει στείλει ποτέ η χώρα μας στη Eurovision είναι ένας καλλιτέχνης που το τελευταίο διάστημα δουλεύει πάνω από 10 ώρες την ημέρα με πειθαρχία στρατιώτη και την ίδια στιγμή ένα 16χρονο αγόρι που στο πρώτο του «ρεπό» μετά από μήνες κανονίζει να δει τους φίλους του. Αυτό που σε εντυπωσιάζει είναι ο επαγγελματισμός του. Ο Βίκτωρ Βερνίκος, ο οποίος στα 16 του χρόνια ανήκει στο roster της Panik Records, είναι βέβαιος ότι θέλει να αφιερωθεί στη μουσική και στις συνθέσεις του, την ίδια στιγμή που αποπνέει μια απροσδιόριστη αίσθηση star quality. Τελειώνοντας τη συνέντευξή μας και περπατώντας στην Πανεπιστημίου θα περάσει για δεύτερη φορά από τον πάγκο με τα κουλούρια. Έχει μάθει να ξεπληρώνει τα χρέη του.

Βίκτωρ, πώς ξεκινά η σχέση σου με τη μουσική;
«Πάντα είχαμε ένα πιάνο στο σπίτι, έτσι τεσσάρων ετών ξεκίνησα τα μαθήματα. Πιθανότατα η μητέρα μου διέκρινε κάτι σε μένα και το αποφάσισε. Μου διηγείται δηλαδή ότι μου άρεσε, μόλις άρχισα να περπατώ, να κάθομαι στο πιάνο, να χτυπάω τα πλήκτρα και να ακούω τους ήχους. “Ας ξεκινήσει μαθήματα” είπε λοιπόν».

Και πότε συνειδητοποιήσες ότι η μουσική θα γίνει το επάγγελμά σου;

«Πάντα γνώριζα με έναν τρόπο ότι θα έκανα κάτι δημιουργικό. Μετά τα 11-12 ξεκίνησα να γράφω ολοκληρωμένα τραγούδια. Είπα μέσα μου: “Αυτό είναι! Τελεία και παύλα: η μουσική θα γίνει ο δρόμος σου!”».

Θυμάσαι την πρώτη μελωδία που συνέθεσες;

«Ναι, ήταν κάτι το πολύ αυθόρμητο. Ήμουν τεσσάρων ετών. Εκείνη τη μελωδία τη θυμάμαι μέχρι σήμερα. Αν είχαμε αυτή τη στιγμή ένα πιάνο, θα σας την έπαιζα».

Ποιες είναι οι επιρροές σου;

«Έχω πάρα πολλές. Θα έλεγα ότι αντλώ από μία μεγάλη παλέτα ήχων. Ετσι το σκέφτομαι: να ανοίγω το μυαλό όσο περισσότερο γίνεται στη μουσική και μετά να εκφράζομαι όπως αισθάνομαι εγώ. Ο πατέρας μου, για παράδειγμα, έχει πολλά ακούσματα soul, jazz, funk, blues, από τα οποία έχω πάρει κι εγώ. Προσωπικά, έχω ακούσει φυσικά και πολλή pop, ακόμη και hip hop. Πιο μικρός είδωλό μου ήταν ο Εντ Σίραν. Κάπως έτσι ξεκίνησα φωνητική στα οκτώ μου».

Μου έκανε εντύπωση ότι έχεις δηλώσει πως θεωρείς τη σύνθεση πιο δυνατό κομμάτι σου, σε σχέση με τη φωνή σου. Κι όμως, διαθέτεις μια υπέροχη φωνή...

«Α, ναι. Κοιτάζτε, αν μου έλεγε κάποιος “κάνε κάτι να με εντυπωσιάσεις”, νομίζω δεν θα του τραγουδούσα, θα του έγραφα ένα τραγούδι».

Κεφάλαιο Eurovision. Μίλησέ μας για το τραγούδι «What They Say» (κυκλοφορεί από την Panik Records) που συνέθεσες και με το οποίο θα μας εκπροσωπήσεις εφέτος στον 67ο διαγωνισμό του μουσικού θεσμού, που θα διεξαχθεί στο Λίβερπουλ από τις 9 έως τις 13 Μαΐου.

«Πρόκειται για ένα κομμάτι που συνέθεσα στα 14 μου, έξι μήνες μετά από μια κομβική στιγμή στη ζωή μου».

Τι συνέβη;

«Όπως λέω, πρόκειται για ένα τραγούδι-ύμνο των εσωτερικών σκέψεων του άγχους. Πώς γεννήθηκε; Στα 13 μου ένιωσα για πρώτη φορά ότι αγγίζω το όνειρό μου γύρω από τη μουσική και αυτό αντί να με γεμίσει χαρά με άγχωσε. Το ξέρω, ακούγεται οξύνωρο, όμως συνέβη. Ξεκίνησαν τότε να ενδιαφέρονται άτομα για τη μουσική μου, να μιλάω με μάνατζερ από τις ΗΠΑ. Ήταν η πρώτη φορά στη ζωή μου που ένιωσα τόσο έντονο άγχος. Προηγουμένως δεν το γνώριζα αυτό το συναίσθημα. Φυσικά, το ξεπέρασα. Είπα στον εαυτό μου “μπορείς να το κάνεις, μη φοβάσαι”. Αλλά ήθελα έπειτα να γράψω ένα τραγούδι για αυτό το συναίσθημα που με κατέκλυσε και ήταν τόσο έντονο. Ετσι προέκυψε αυτό το κομμάτι μερικούς μήνες μετά, στα 14 μου. Όταν το έγραψα, δεν είχα σκεφθεί ποτέ ότι θα το κατέθετα στον διαγωνισμό της Eurovision».

Όταν τελικά πήρες την απόφαση να το καταθέσεις, πίστεψες στη νίκη σου;

«Ναι. Ελεγα μέσα μου “εσύ θα είσαι ο εκπρόσωπος της Ελλάδας στη Eurovision για το 2023”. Για να συμβεί κάτι όμορφο, πρέπει να το πιστέψεις πρώτα. Αν δεν νιώθεις νικητής, δεν πράττεις και ως νικητής».

Με ποιον τρόπο έμαθες τελικά ότι θα μας εκπροσωπήσεις;

«Μέσω τηλεφώνου. Ένιωσα τεράστια χαρά. Πε-

ρίμενα να κλείσω το τηλέφωνο για να αρχίσω να ουρλιάζω από ενθουσιασμό».

Μετά τη χαρά ήρθε και το άγχος;

«Όχι. Όταν κατέθετα το τραγούδι μου, ήμουν συνειδητοποιημένος. Ήξερα τη μεγάλη ευθύνη που αναλαμβάνω. Δεν αγχώνομαι γιατί ξέρω ότι κάνω καλή δουλειά, θα κάνω το καλύτερο για τη χώρα μου».

Μέχρι στιγμής, όπως έχεις δηλώσει, το μεγαλύτερο κοινό στο οποίο έχεις εμφανιστεί ποτέ είναι 400 άτομα. Δεν θα αγχωθείς στη σκηνή της Eurovision που θα σε παρακολουθήσουν εκατομμύρια θεατές;

«Γιατί να αγχωθώ; Απλά ενθουσιάζομαι που θα μου συμβεί αυτό. Θα πάω και θα τραγουδήσω καλά. Για αυτόν τον λόγο δουλεύω αυτή τη στιγμή και τόσες ώρες την ημέρα».

Τους τελευταίους μήνες, όπως είπες, ζεις σαν στρατιώτης αφιερωμένος σε αυτόν τον σκοπό. Αυτό το γεγονός δεν σου στερεί την ανέμελη εφηβεία που θα έπρεπε κανονικά να έχεις;

«Σίγουρα. Αλλά αυτή είναι μια απόφαση που πήρα εγώ ο ίδιος. Και αυτό που κάνω αυτή τη στιγμή το διασκεδάζω. Θέλω να είμαι εδώ. Όταν βάζω έναν στόχο, δίνω στο 100% του εαυτού μου».

Αλήθεια, ποια είναι η σχέση σου με τον διαγωνισμό της Eurovision, τον παρακολουθούσες αυτά τα χρόνια;

«Ναι, όχι βέβαια όλες τις χρονιές. Την πρώτη φορά που τον παρακολούθησα πρέπει να ήμουν οκτώ ετών. Μάλιστα, ένα από τα πρώτα τραγούδια που τραγούδησα μπροστά σε κοινό

KATANYEH ΣΤΑ

Οι υποβλητικές λειτουργίες της Μεγάλης Εβδομάδας στα ιστορικά μοναστήρια της Καλαμπάκας.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΑ ΒΙΔΟ

«Τράβα μόνος σου ο ίδιος κι όσο πιο δυνατά μπορείς το σχοινί που ανεβάζει το καλάθάκι σου στα πιο εμπιστευτικά σου Μετέωρα»

Οδυσσέας Ελύτης

Τοπίο υπερβατικό και απόκοσμο, τα Μετέωρα είναι ένας από τους πιο ιδιαίτερους προορισμούς της Ελλάδας για όλους τους μήνες του χρόνου. Ιδιαίτερα δε κατά τις ημέρες του Πάσχα, οπότε η ανοιξιάτικη εκδρομή μπορεί να μεταμορφωθεί σε μυσταγωγική εμπειρία. Σε μια εμπειρία που, όσο περίεργο και αν ακουστεί, δεν έχει ως απαραίτητη προϋπόθεση τη θρησκευτική πίστη: Πιστεύεις - δεν πιστεύεις, όποιες και αν είναι οι θεωρίες σου γύρω από την ύπαρξη του Θεού και από τη ζωή στο επέκεινα, εκεί στους απόκρημνους βράχους με τα παμπάλαια μοναστήρια, στο άγριο και επιβλητικό τοπίο, ακολουθώντας την κοπιαστική ανοδική πορεία που (συμβολικά) σε οδηγεί από τη γη προς τον ουρανό, η σκέψη σου μοιραία θα ταξιδέψει στο μεταφυσικό. Στα ερωτήματα που ανέκαθεν, σε κάθε εποχή, απασχολούσαν τον άνθρωπο.

Μια συστάδα μεγάλων, σκουρόχρωμων βράχων από ψαμμίτη και στις κορφές τους μοναστήρια, περί τα τριάντα παλαιότερα, μόλις έξι σήμερα: Αυτά είναι τα Μετέωρα, στο βορειοδυτικό τέλος του θεσσαλικού κάμπου, πάνω από την Καλαμπάκα. Τα Μετέωρα, «χτισμένα και κατοικημένα όταν οι άνθρωποι πίστευαν πως ζώντιες χώρια από την κοινωνία πάνω σε τέτοια ύψη θα έφταναν πιο κοντά στον ουρανό», όπως σημειώνει στο εκπληκτικό οδοιπορικό της στη χώρα μας («Η Ελλάδα και οι Έλληνες την εποχή του Οθωνα – μια χειμερινή παραμονή και μια καλοκαιρινή περιπλάνηση το 1859», εκδόσεις Κάτοπτρο-Ιστορητής) η φινλανδή λογοτέχνης,

Η μονή της Αγίας Τριάδος φωτογραφημένη από μακριά, σε πλάνο που αποτυπώνει όλη τη δραματικότητα του τοπίου και (κάτω) λεπτομέρεια από την πρόσοψή της.

ΜΕΤΕΩΡΑ